

Innhold

Forord til 7. utgave	11	«Den nye arbeidsdagen»	35
Kapittel 1		Kommunene var pådrivere	36
Helse- og sosialpolitikk,		Sosialpolitisk stagnasjon, men aktivt	
forsørgelsessystemer og ideologier	13	folkehelsearbeid og «sosialhygiene» . . .	37
Begrepet velferd	13	Keynesianisme, kriseforlik og	
To hovedformer: økonomiske ytelser og		hovedavtale for arbeidslivet	37
tjenester	14	Etter andre verdenskrig:	
Arbeidsmarkedet	14	Arbeid til alle!	38
Kapitalinntekt	16	Velferdsstaten ekspanderer	39
Familien som velferdsarena	16	Universelle ytelser	40
Familien i endring	17	Modernisering av forsorgen – lov	
Velferdsstaten	18	om sosial omsorg	41
Frivillige organisasjoner	21	Likestilling og familiepolitikk	41
Velferd gjennom skattesubsidiering . . .	21	Oljekrise, vendepunkt og Høyre	
Velferdsregime: sammenkoblingen		til makten	43
av forsørgelsessystemene	22	Ny lov om sosiale tjenester	44
Velferdsstatens normative fundament . .	23	Innvandringen og velferdsstaten	45
Liberalismen	23	Arbeidslinja	46
Konservatisme og kommunitarisme . .	24	Ny alderspensjon for å spare	
Marxisme	25	på statens utgifter	47
Sosialdemokrati	26	Helsereformer – mer	
Feministiske perspektiver	26	markedsprinsipper	48
Grønn ideologi	27	EØS og Europadomstolen: Et nytt	
Mangetydige ideologiske		arbeidsmarked?	48
nøkkelbegreper	27	Norge i finanskrisa	49
Avslutning	30	Politisk omslag?	50
Spørsmål og oppgaver til diskusjon . . .	30	Avslutning: Hva og hvem	
Forslag til videre lesning	30	skapte velferdsstaten?	51
		Spørsmål og oppgaver til diskusjon . . .	53
		Forslag til videre lesning	53
Kapittel 2		Kapittel 3	
Historien: Fra fattighjelp til		Levekår, helseproblemer og sosiale	
velferdsstat	31	problemer	54
Før staten tok ansvar	31	Hva er et sosialt problem?	54
Liberalisme, fattiglover og		Arbeidsløshet og utenforskap	57
modernisering	32	Ulikhet	60
De første grunnsteinene til		Virkemidler for en jevnere	
velferdsstaten	33	inntektsfordeling	62
«Klasseforsikringen» mot		Fattigdom	62
«solidaritetsprinsippet»	35		

Økonomiske vansker og følger av fattigdom	64	Forholdet mellom statens og kommunenes makt	97
Boligproblemer	65	Hvem har makten i kommuner og fylkeskommuner?	99
Sykdom og dødelighet	66	Spenningen mellom statlig styring og kommunal selvbestemmelse	99
Mennesker med funksjonsnedsettelse	69	Juridiske virkemidler	100
Arbeidsmiljøproblemer	70	Økonomiske virkemidler	100
Sosial integrasjon og marginalisering . .	71	Pedagogiske virkemidler og samstyring.	101
Marginalisering og utenforskap	71	Statlig tilsyn og kontroll med kommunene	102
Samlivsproblemer, livsfaseproblemer og omsorgssvikt	72	Kommunene har makt i organisatoriske spørsmål	102
Ensomhet	73	Hvilke helse- og sosialpolitiske oppgaver bør kommunene ha ansvar for?	102
Selvmord	73	EUs makt	103
Alkohol- og stoffmisbruk	74	EUs lover	104
Kriminalitet	76	EUs politiske institusjoner	104
Vold	78	Helse- og sosialpolitikken i EU	105
Opphopning av sosiale problemer	79	Demokratisk underskudd og styringskrise?	105
Avslutning	79	Avslutning	107
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	80	Spørsmål og oppgaver til diskusjon	108
Forslag til videre lesning	80	Forslag til videre lesning	108
Kapittel 4		Kapittel 5	
Den politiske maktstrukturen	81	Profesjonene – velferdsstatens iverkettere og portvakter	109
Direkte og indirekte makt	81	Forskjellen mellom et yrke og en profesjon	109
Helse- og sosialarbeidernes plass i den politiske maktstrukturen	82	Profesjon, profesjonsvekst og profesjonsutøvelse	110
Den folkevalgte maktkanalen	82	Framveksten av profesjonene	110
Stemmerett	83	Felles trekk og utfordringer i yrkesutøvelsen	114
Demokratiske stater versus autokratiske stater	84	Forskjeller mellom profesjonene	118
Partiene	85	Samfunnsmessige utfordringer og dilemmaer	118
Stortinget	85	Oppsplitting, rivalisering og domenestrid?	119
Regjeringen	87	Ekspertvelde eller demokrati?	120
Forvaltningen av statens velferdspolitik	89	Klientifisering og sykeliggjøring?	121
Indre og ytre etat	89	Staten: profesjonenes venn og motstander?	121
Nav	90		
Fylkesnemnda og Trygderetten	90		
Domstolenes makt	90		
Supplerende kanaler til politisk makt . .	91		
Den korporative maktkanalen – organisasjonenes makt	91		
Mediekanalen – massemedienes makt	94		
Direkte aksjon («irregulær politikk»)	95		

New Public Management og profesjonell yrkesutøvelse	122
Flere eldre, deltid og slitasje skaper mangel på fagpersonell	125
Avslutning	126
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	127
Forslag til videre lesning	127

Kapittel 6

Det økonomiske sikkerhetsnettet:

Trygdens hovedprinsipper:

Langtidsytelsene: alderspensjon,

uføretrygd og etterlattepensjon	128
Innledning	128
Hvorfor trygd?	128
Folketrygden	130
Historikk	130
Trygdens formål	130
Hovedprinsippene i folketrygden	131
Personkrets	133
Alderspensjon	134
Formål	134
Vilkår	134
Utmåling i det gamle pensjonssystemet	135
Pensjonsreformen	135
Mottakerne	136
Aktuell debatt	137
Uføretrygd	137
Formål	138
Vilkår	139
Ytelsesnivå (utmåling)	140
Mottakere	141
Hvorfor har vi så mange uføretrygdede?	142
Aktuell debatt	143
Yrkesskadetrygd	143
Etterlattepensjon	144
Formål	144
Vilkår	144
Utmåling	144
Mottakere	145
Aktuell debatt	145
Avslutning	145
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	146
Forslag til videre lesning	146

Kapittel 7

Penger og aktivering under omstillingsperioder: sykepenger, tidsbegrenset trygd og sosialhjelp

Sykepenger	147
Formål	148
Vilkår	148
Utmåling	148
Mottakere	150
Hvorfor er det mange sykmeldte?	150
Aktuell debatt	152
Arbeidsavklaringspenger (AAP)	153
Formål	153
Vilkår	153
Aktive vilkårskrav	153
Utmåling	154
Mottakere	154
Dagpenger under arbeidsløshet	154
Formål	155
Vilkår	155
Utmåling	156
Mottakere	157
Ventetid, avstenging og karantenetid	158
Aktuell debatt	158
Bostøtte	159
Formål	159
Vilkår	159
Utmåling	159
Mottakere	159
Aktuell debatt	160
Kommunale ytelser	160
Økonomisk sosialhjelp	160
Formål	161
Vilkår	161
Utmåling	161
Mottakere	162
Aktuell debatt	163
Kvalifiseringsstønad	164
Formål	165
Vilkår	165
Utmåling	165
Mottakere	165
Aktuell debatt	165
Grunnstønad og hjelpestønad	166
Avslutning	167

Spørsmål og oppgaver til diskusjon	168
Forslag til videre lesning.	168

Kapittel 8

Familiepolitikk	169
Familiepolitikkenes tre spor.	171
Økonomisk støtte til barnefamilier	173
Familiebeskatningen.	173
Formål	173
Fradragsreglene	173
Barnetrygden	174
Formål	174
Vilkår	174
Mottakere	174
Ytelsene.	174
Aktuell debatt.	175
Underholdsbidrag – forskuttering.	175
Formål	175
Vilkår	175
Aktuell debatt.	176
Stønad ved forsørgertap til etterlatte, aleneforeldre og deres barn – overgangsstønad	176
Formål	176
Vilkår	176
Nivået på stønaden	177
Mottakere	177
Aktuell debatt.	177
Kontantstøtte.	178
Formål	178
Vilkår	178
Ytelsen	178
Mottakere	178
Aktuell debatt.	178
Foreldrepenger ved fødsel, nedkomst- stønad og omsorgspermisjoner	179
Formål	179
Vilkår	179
Ytelsene.	179
Mottakere	180
Aktuell debatt.	181
Omsorgsperger.	182
Omsorgsstønad	182
Tjenestetilbudet til barnefamilier	182
Barnehager.	183
Formål	183

Pris	184
Mottakere	184
Aktuell debatt.	184
Barne- og ungdomsvern	185
Formål	185
Organisering	186
Tiltak.	186
Utviklingstrekk.	187
Utfordringer.	189
Familievern	190
Krisesentre.	191
Krisetelefon og støttesentre mot incest	191
Aktuell debatt om familiepolitikk	191
Avslutning	192
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	192
Forslag til videre lesning.	193

Kapittel 9

Helsepolitikk	194
Hva er helse og sykdom?	194
Utviklingen av helsevesenet	195
Helsepolitikk	196
Hvorfor har helsevesenet vokst?	196
Lover som regulerer helsetjenestene	198
Helsepolitiske mål.	199
Organiseringen av helsevesenet.	199
Primærhelsetjenesten	200
Helsestasjons- og skolehelsetjeneste.	201
Tannhelsetjenesten	201
Psykisk helsevern	202
Helsehjelp til papirløse migranter	204
Spesialisthelsetjenestene	204
Kostnader, styring og finansiering	206
Ressursbruk	207
Hvordan kontrolleres helsevesenet?	208
Samhandlingsreformen: habilitering og rehabilitering	208
Forebyggende helsearbeid	210
Debatten om forebygging	211
Private helsetjenester og valgfrihet	213
Prioriteringer i helsepolitikken	215
Kvaliteten i helsevesenet.	216
Helsevesenets utfordringer og politiske konfliktlinjer	217
Avslutning	220

Spørsmål og oppgaver til diskusjon	220	Brukermedvirkning	243
Forslag til videre lesning.	221	Individuell og kollektiv brukermed-	
Kapittel 10		virkning	244
Omsorgstjenester, rus- og boligpolitikk	222	Brukermedvirkning i form av	
Eldreomsorg	222	individuell plan	244
Økende andel «eldre eldre»	223	To formål med individuell plan	244
Dagens tjenestetilbud til eldre	223	Kritikken av individuell brukermed-	
Institusjonsbasert omsorg eller		virkning	245
hjemmebasert omsorg?	224	Selvhjelp, likemannshjelp og	
Tilretteleggingspolitikk	225	brukermedvirkning på familienivå	246
Familieomsorg	225	Brukermedvirkning på kollektivt	
Fortrenger offentlige omsorgs-		nivå	247
tjenester familiebasert omsorg?	225	Brukerorientering.	248
Egenbetaling ved offentlig omsorg.	226	Undersøkelser av brukernes	
Rasjonering av offentlig omsorg.	227	tilfredshet	249
Koordinering, konkurranseutsetting		Brukerkonferanser, dialogmøter	
og offentlig-privat samarbeid	227	og brukerråd	250
Tekniske hjelpemidler	228	Brukervalg og brukerstyring	250
Kan eldre kjøpe mer omsorg?	228	Er brukervalg og brukerstyring i	
Kan forebyggende politikk dempe		brukernes interesse?	251
framtidens omsorgsbehov?	229	Brukervalg og private leverandørers	
Kan eldreomsorg skaffes til veie ved å		rolle	252
reduere utgifter til barn og unge?	230	Styrken i brukernes rettigheter	253
Tilretteleggingspolitikk overfor yngre		Trygderettigheter	254
med nedsatt funksjonsevne	230	Rett til helsehjelp	254
Den medisinske og sosiale forståelsen		Rett til sosial omsorg	254
av funksjonshemming	231	Rett til arbeid	255
Normalisering og avinstitusjo-		Brukernes klageadgang	255
nalisering	232	Ombudsordninger	256
Idealer og realiteter	233	Brukernes plikter	256
Omsorg ved psykiske sykdommer	234	Plikt til aktivitet – aktive vilkår	257
Rusmiddelomsorgen	234	Rommet for skjønn i samhandling	
Rusfrihet eller skadereduksjon?	236	med brukerne	257
Tvangsinnleggelse eller ikke?	237	Digitaliseringens påvirkning på	
Hjelp til bolig	237	brukerrollen	258
Avslutning	239	Forholdet mellom brukerrollen og	
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	239	medborgerrollen	259
Forslag til videre lesning.	240	Avslutning	261
		Spørsmål og oppgaver til diskusjon	262
		Forslag til videre lesning.	262
Kapittel 11		Kapittel 12	
Brukerne og deres rettigheter	241	Innvandringen og velferdsstaten	263
Hva er en «bruker»?	241	Faser i innvandringen	263
Brukernes grunnleggende		Schengen-landenes grense – Norges	
rettigheter	242	yttergrense	264
Reglene for bruk av tvang	243		

Innvandring og utvandring	265	Det norske folket blir eldre – og det vil koste	284
Hvem har rett til varig opphold i Norge?	266	Økonomisk globalisering	285
Arbeid	266	To framtidbilder: Samling i bønn eller samling på topp?	285
Beskyttelse	266	Et tredje framtidsbilde: Velferdsstaten som en mulig konkurransefordel.	286
Familiegjenforening	268	Insentivvirkninger og fordelingsvirkninger	287
Studier	270	Overforbruk og misbruk	289
Irregulær innvandring	270	Overforbruk	289
Innvandrerens rett til arbeid	271	Misbruk	289
Arbeidsinnvandrere	271	EUs politikk	290
Beskyttelse	272	Euroen og EUs stabilitetspakt	290
Familiegjenforening	273	EUs direktiver	291
Studier	273	EØS-avtalens betydning for arbeidsmarkedet	292
Arbeidsdeltakelse blant innvandrere	273	Europadomstolens velferdspolitiske betydning	292
Diskriminering og motiltak	274	Truer eller styrker innvandringen velferdsstaten?	292
Innvandrerens velferdsrettigheter	274	Velferdsstatens finansiering	293
Arbeid	275	Finansieringen av trygder og andre statlige kontantytelser	294
Familiegjenforening og studier	276	Finansieringen av kommunal velferd	295
Beskyttelse	276	Finansieringen av statlige, regionale helseforetak	296
Asylsøkeres velferdsrettigheter før søknaden er ferdigbehandlet	276	Et forsøk på å stirre inn i framtidens tåke	297
Irregulære innvandrere	277	Spørsmål og oppgaver til diskusjon	299
Innvandrerens bruk av velferdssystemet	278	Forslag til videre lesning	299
Retten til å ta stønader ut av landet – «trygdeeksport»	279	Liste over figurer og tabeller	300
Tilknytning til flere land samtidig	279	Litteratur	301
Spesielle velferdsordninger for innvandrere	280	Stikkord	332
Introduksjonsprogrammet	280		
Supplerende aldersstønad	281		
Innvandringspolitikken utfordringer	281		
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	282		
Forslag til videre lesning	282		
Kapittel 13			
Velferdsstatens framtid	283		
De samlede velferdsutgiftene	283		